

sit per aliud corpus; ergo non est ipsum subtile, quia eadem actione et efficientia potest Deus constituere in eodem loco corpora, quantumvis densa et crassa.

14. Hæ rationes apud me convincunt, primo, hanc subtilitatem non esse qualitatem veluti formaliter efficientem corpus, illudque reddentem aptum ut penetrari possit cum alio corpore, seu formaliter tollentem repugnantiam naturalem, quæ est inter duas quantitates respectu ejusdem spatii. Et in hoc conveniunt fere omnes Doctores, in 4, distinct. 44; Durandus, q. 5; Paludanus, q. 3; Capreolus, quæst. 3; Suppl., q. 2; et in dist. 49, Scot., q. 18; Richard., art. 4, q. 5; Major, q. 20; et Sotus, q. 4, art. 6. Et est sententia D. Thomæ, ut statim videbimus. Solus Bonaventura, art. penult., q. 4, videtur contrarium sentire, quamvis subobscurè; et Petrus de Tarantasia, q. 3, problematice idem defendit. Sed non video fundamentum, neque quomodo satis intelligi possit.

15. *Virtus ad penetrandum aliud corpus in beato unde oritur.* — Secundo censeo, satis etiam probari prædictis rationibus, ad hunc subtilitatis effectum non dari corporibus beatis qualitatem aliquam activam. Quæ est etiam sententia communis D. Thomæ, dist. 44, q. 2, art. 2, q. 2; et idem sequuntur Scot., Capr., Paludan., Sotus, et alii. Et quamvis interdum Paludan. et Richard. videantur ponere subtilitatem in qualitate activa, tamen loquuntur de subtilitate, non in eo sensu in quo nunc loquimur, sed ut pertinet ad subtilius vel efficacius perficiendas operationes sensuum, de quo jam supra dictum est.

16. *Dos subtilitatis in corpore glorioso quid sit.* — Tertio vero addo, hanc virtutem penetrandi alia corpora non esse omnino extrinsecam, ita ut solum consistat in quodam pacto quo Deus statuit movere corpus beati, quandocumque ipse voluerit (ut Scotus et fere alii interpretantur), sed in virtute intrinseca et instrumentali animæ, vel corporis beati, cui ratione beatitudinis datum est ut possit se hoc modo movere tanquam instrumentum Dei. Sicut in priori tomo diximus Christi humanitati datam esse virtutem miraculorum quasi permanentem per modum potentiæ, non quia illi sit data aliqua qualitas, neque solum quia Deus ad præsentiam ipsius operatur; sed quia Deus statuit pro illius voluntate dare ei accommodatum concursum ad operanda miracula, ut instrumento divinitatis. Sic igitur in præsentia, Deus statuit, ratione

beatitudinis, uti voluntate seu facultate motiva corporis beati ad hunc effectum pro ejus arbitrio et voluntate. Et hoc modo recte intelligitur quomodo subtilitas sit dos beati per modum virtutis activæ.

17. Atque ita facile solvuntur rationes dubitandi in principio positæ. Ad summum enim probant hanc subtilitatem esse aliquam vim internam ipsius corporis, sive illa sit principalis, sive instrumentalis; et ita est intelligendus Gregorius, dicta hom., cum dixit corpus beatum esse *subtile per effectum spiritualis potentiæ*; et Ambr., Luc. 24, dicens, *per resurgentis corporis qualitatem, Christum januas penetrasse*; et Laurentius Justinanus, dicto c. 2, de Perfectione monasticæ conversationis, cum dicit: *Caro spiritualis effecta liberam ingrediendi quocumque recipit facultatem.* Ad hæc enim omnia satis est dicta instrumentalis virtus activa, quam ponit etiam Richardus supra, et indicavit Bonaventura. D. Thomas autem, qui soli divinæ virtuti dicit tribuendum hunc effectum, exponi potest de principali virtute. Non enim, credo, negaret instrumentalem actionem creaturæ, quam in aliis supernaturalibus operibus facile concedit. Sotus vero, supra, *inanem fictionem* appellat hanc virtutem activam, quæcunque illa sit, quia se penetrare (inquit) non est agere, et quia quantitas natura sua resistit, non tanquam virtus activa, sed quia locum replet. Tamen, cum negari non possit hunc effectum esse supernaturalem, non video quomodo fieri possit sine supernaturali efficientia. Deus enim hoc potest ratione suæ omnipotentis; ergo, quando ita operatur, aliquid efficit proprium omnipotentis suæ; ergo potest uti creatura ut instrumento ad hunc effectum; ergo verisimilius est ita fieri in corporibus beatis, quia hic est altior et perfectior modus operandi.

18. *Objectio.* — *Corpus gloriosum penetrari non potest cum corpore glorioso.* — Dices: ergo Christus in vita mortali habuit hanc dotem, quia habuit prædictam virtutem activam respectu sui corporis. Respondetur simpliciter negando consequentiam, quia dos subtilitatis non significat utcunque illam virtutem activam; sed connotat etiam talis corporis statum in quo ei debeatur usus hujus virtutis; corpori autem Christi in statu passibili hoc non debebatur, etiamsi interdum ex speciali causa et miraculo illa usus fuerit. Et hinc etiam intelligi potest (quod D. Thomas et fere omnes citati Theologi dicunt) corpus gloriosum

posse penetrari cum corpore non glorioso, non vero cum glorioso. Id enim non est propter majorem repugnantiam, quia revera nulla est; sed propter decentiam et debitum ordinem, ratione cujus non est debitus beato concursus ad hujusmodi penetrationem cum alio corpore beato. Neque illa erit unquam necessaria, quia unus beatus non sese opponet alteri, neque alter tentabit incedere per locum quem alius occupat. Et eadem ratione, probabile est non posse beatum quasdam partes sui corporis cum aliis penetrare, non solum mutando figuram aut densitatem (ut quidam finxerunt, hæc enim aliena sunt a veritate et impassibilitate corporis gloriosi), sed etiam absque hac mutatione, ut fieri posset inter manus, brachia aut pedes; quia etiam hæc penetratio non est necessaria beato, neque admodum decens, neque conveniens optimæ dispositioni corporis humani, quæ requirit determinatum solum ac distantiam partium, ut notavit etiam D. Thomas supra, q. 4.

QUÆSTIO LV.

DE MANIFESTATIONE RESURRECTIONIS, IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de manifestatione resurrectionis Christi. Et circa hoc quaeruntur sex.

Primo, utrum Christi resurrectio omnibus manifestari debuerit, an solum quibusdam specialiter personis.

Secundo, utrum fuisset conveniens quod eis videntibus resurgeret.

Tertio, utrum post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conversari.

Quarto, utrum fuerit conveniens quod suis discipulis in aliena effigie appareret.

Quinto, utrum resurrectionem suam argumentis manifestari debuerit.

Sexto, de sufficientia illorum argumentorum.

ARTICULUS I.

Utrum resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari.

1. Ad primum sic proceditur. Videtur quod resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari.

¹ Sup., q. 36, a. 2, corp. Et op. 2, c. 236. Et 1 Cor. 15.

tari. Sicut enim publico peccato debetur poena publica (secundum illud 1 ad Timot. 5: Peccantes coram omnibus argue), ita merito publico debetur præmium publicum. Sed claritas resurrectionis est præmium humilitatis passionis, ut Augustinus dicit super Joannem¹: Cum ergo passio Christi fuerit omnibus manifestata, eo publice patente, videtur quod gloria resurrectionis ipsius omnibus manifestari debuerit.

2. Præterea, sicut passio Christi ordinatur ad nostram salutem, ita et ejus resurrectio, secundum illud Rom. 4: Resurrexit propter justificationem nostram. Sed illud, quod ad communem utilitatem pertinet, omnibus debet manifestari, et non specialiter quibusdam.

3. Præterea, illi, quibus manifestata est resurrectio Christi, fuerunt resurrectiois testes; unde dicitur Act. 3: Quem Deus suscitavit a mortuis, cujus nos testes sumus. Hoc autem testimonium ferebant publice prædicando. Quod quidem non convenit mulieribus, secundum illud 1 ad Corinth. 14: Mulieres in Ecclesia taceant; et 1 ad Timoth. 2: Docere mulieri non permitto. Ergo videtur quod inconvenienter resurrectio Christi manifestata fuerit primo mulieribus quam omnibus communiter.

Sed contra est quod dicitur Act. 10: Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo.

Respondeo dicendum, quod eorum quæ cognoscuntur, quædam cognoscuntur communi lege naturæ, quædam autem cognoscuntur ex speciali munere gratiæ, sicut ea quæ divinitus revelantur. Quorum quidem, ut Dion. dicit, in lib. Cæl. hierarch.², hæc est lex divinitus instituta, ut a Deo immediate superioribus revelentur, quibus mediantibus deferantur ad inferiores, sicut patet in ordinatione celestium spirituum. Ea vero quæ pertinent ad futuram gloriam, communem hominum cognitionem excedunt, secundum illud Isai. 46: Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te. Et ideo ejusmodi ab homine non cognoscuntur nisi divinitus revelata, sicut Apostolus dicit, prima ad Cor. 2: Nobis revelavit Deus per Spiritum suum. Quia igitur Christus resurrexit gloriosa resurrectione, ideo ejus resurrectio non omni populo manifestata est, sed quibusdam, quorum testimonio deferretur in aliorum notitiam.

Ad primum ergo dicendum, quod passio

¹ Tract. 104 in Joann., circ. fin., t. 9.

² C. 4, a med. illius.

Christi peracta est in corpore adhuc habente naturam passibilem, quæ communi lege nota est omnibus, et ideo passio Christi omni populo immediate manifestari potuit. Resurrectio autem Christi facta est per gloriam Patris, ut Apostolus dicit, Rom. 6; et ideo immediate manifestata est, non omnibus, sed quibusdam. Quod autem publice peccantibus pœna publica imponitur, intelligendum est de pœna præsentis vitæ; et similiter publica merita publice præmiari oportet, ut alii provocentur. Sed pœnæ et præmia futuræ vitæ non publice omnibus manifestantur, sed specialiter illis qui ad hoc præordinati sunt a Deo.

Ad secundum dicendum, quod resurrectio Christi sicut est ad communem omnium salutem, ita in notitiam omnium pervenit. Non quidem sic quod immediate omnibus manifestaretur, sed quibusdam, per quorum testimonium deferretur ad omnes.

Ad tertium dicendum, quod mulieri non permittitur publice docere in ecclesia; permittitur autem ei privatim aliquos domestica admonitione instruere. Et ideo, sicut Ambrosius dicit super Luc. 1, ad eos femina mittitur qui domestici sunt, non autem mittitur ad hoc quod resurrectionis testimonium ferat ad populum. Ideo autem primo mulieribus apparuit, ut mulier, quæ primo nuntium mortis ad hominem detulit, primo etiam vitam resurgentis Christi in gloria nuntiaret. Unde Cyril. dicit 2: Femina, quæ quondam mortis fuit ministra, venerandum resurrectionis mysterium prima percipit et nuntiat; adeptum est igitur femineum genus et ignominie absolutionem, et maledictionis repudium. Similiter etiam per hoc ostenditur, quod quantum ad statum gloriæ pertinet, nullum detrimentum patietur femineus sexus; sed si majori charitate ferocent, majori etiam gloria ex visione divina potentur, eo quod mulieres, quæ Dominum arctius amaverunt, in tantum, ut ab ejus sepulchro discipulis etiam recedentibus non recederent, primo viderunt Dominum in gloria resurgentem.

COMMENTARIUS.

Docet D. Thomas non fuisse conveniens ut Christus coram hominibus publice resurgeret, sicut publice passus est. Quia passio erat

¹ Cap. ult. in Lucam, non multum ante med. tom. 5.

² Lib. 12 in Joann., c. 51, super illud: Vade ad fratres tuos et dic eis.

QUEST. LV. ARTIC. I.

quid humanum et naturale; resurrectio vero gloriosa erat supernaturalis, ideoque conveniens fuit ut, licet passio corporis mortalis coram hominibus manifeste facta sit, resurrectio tamen gloriosa occulte fieret, et per revelationem hominibus manifestaretur. Quod perspicue satis D. Thomas explicat in corpore articuli, et in solutionibus argumentorum. Unde (quod ad litteram attinet) non indiget alia expositione. Quod vero tangitur in expositione ad 3, de apparitione facta mulieribus, tractabitur late disputatione sequenti. Advertendum est autem, supponere D. Thomam Christum non exivisse de sepulchro clare et manifeste coram custodibus, vel aliis hominibus qui ibi adesse poterant. Quod licet non sit ita expressum in Evangelio, satis tamen aperte ex eo colligitur. Tum quia dicitur Christus primo visus a Maria Magdalena et mulieribus, quod saltem videtur intelligendum de iis a quibus publice visus est. Tum etiam quia narrat Mat., c. ult., custodes exterritos fuisse, et factos veluti mortuos, quando Angelus revolvit lapidem. Quo tempore jam Christus e sepulchro prodierat, ipsis nihil cernentibus neque sentientibus. Et ratio est manifesta; quia, ut Christus exiret de sepulchro, non fuit necessarium motionem aliquam fieri, quæ ab astantibus videri, vel audiri posset; quia (ut supra diximus, et articulo sequenti docet D. Thomas) exivit clauso sepulchro, penetrando lapidem superpositum, sine ulla motione. Alias vero, cum resurgeret gloriosus, non poterat videri, nisi ipse vellet; non oportuit autem ut tam facile se ostenderet, præsertim custodibus et inimicis.

ARTICULUS II.

Utrum fuisset conveniens quod discipuli viderent Christum resurgere.

1. *Ad secundum sic proceditur. Videtur conveniens fuisse quod discipuli viderent Christum resurgere. Ad discipulos enim pertinebat resurrectionem Christi testificari, secundum illud Act. 4: Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi Domini nostri. Sed certissimum est testimonium de visu. Ergo conveniens fuisset ut ipsam resurrectionem Christi viderent.*

2. *Præterea, ad certitudinem fidei habendam, discipuli ascensionem Christi viderunt, secundum illud Act. 1: Videntibus illis, ele-*

vatus est. Sed similiter oportet de resurrectione Christi certam fidem habere. Ergo videtur, quod discipulis videntibus debuerit Christus resurgere.

3. *Præterea, resurrectio Lazari quoddam indicium fuit futuræ resurrectionis Christi. Sed discipulis videntibus, Dominus Lazarum suscitavit; ergo videtur quod etiam Christus resurgere debuerit, discipulis videntibus.*

Sed contra est quod dicitur Marc. ult.: Resurgens Dominus mane prima Sabbathi, apparuit primo Mariæ Magdalene. Sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere, sed cum eum quæreret in sepulchro, audivit ab Angelo: Surrexit, non est hic. Ergo nullus vidit eum resurgere.

Respondeo dicendum quod, sicut dicit Apostolus, Rom. 13, quæ a Deo sunt, ordinata sunt. Est autem hic ordo divinitus institutus, ut ea, quæ supra homines sunt, hominibus per Angelos revelentur, ut patet per Dion., cap. 4, Cælest. hier. 1. Christus autem resurgens non rediit ad vitam communiter hominibus notam, sed ad vitam quamdam immortalem et Deo conformem, secundum illud Rom. 6: Quod enim vivit, vivit Deo. Et ideo ipsa Christi resurrectio non debuit immediate ab hominibus videri, sed eis ab Angelis nuntiari. Unde Hilarius dicit, super Matth. 2, quod ideo Angelus prior resurrectionis est index, ut quodam famulatu paternæ voluntatis resurrectio nuntiaretur.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem etiam de visu, quia Christum post resurrectionem viventem oculata fide viderunt quem mortuum sciverant. Sed sicut ad visionem beatam perveniunt per auditum fidei, ita ad visionem Christi resurgentis pervenerunt homines per ea quæ prius ab Angelis audierunt.

Ad secundum dicendum, quod ascensio Christi, quantum ad terminum a quo, non transcendebat hominum communem notitiam, sed solum quantum ad terminum ad quem. Et ideo discipuli potuerunt videre ascensionem Christi quantum ad terminum a quo, id est, secundum quod elevabatur a terra; non autem viderunt ipsam quantum ad terminum ad quem, quia non viderunt quomodo reciperetur in cælo. Sed resurrectio Christi transcendebat communem notitiam, et quantum ad terminum a quo (secundum quod anima rediit ab inferis, et corpus

¹ A med.

² Can. ult. in Matth., circa fin. illius.

de sepulchro clauso exivit), et quantum ad terminum ad quem, secundum quod est adeptus vitam gloriosam. Et ideo non debuit resurrectio fieri sic, quod ab homine videretur.

Ad tertium dicendum, quod Lazarus resuscitatus est ut rediret ad vitam, qualem prius habuerat, quæ communem notitiam hominum non transcendit, et ideo non est similis ratio.

COMMENTARIUS.

1. *Resurrectio cur non publice facta.* — Hic etiam articulus fere non eget expositione. Idem enim D. Thomas quærit quod in superiori; sed quod ibi generatim dixerat de hominibus, hic in specie tradit de discipulis et Apostolis. Ratio vero eadem est, quia etiam oportuit ut discipuli et Apostoli per divinam revelationem acciperent supernaturalia mysteria. Quam aliter hic D. Thomas explicat, scilicet, quia debuit servari consuetus ordo divinæ providentiæ, scilicet, ut de divinis mysteriis homines per Angelos insisterent. Et in solutione ad 1, subjungit aliam rationem, nimirum, decuisse ut Apostoli per fidem pervenirent ad visionem. Quamquam enim propter Ecclesiæ commodum oportuerit ut Christum jam suscitatum aliquando viderent, tamen propter ipsos oportuit ut paulatim instruerentur, prius per auditum, deinde per visum.

2. *Objectio. — Responsio. — Discipuli Christum cur vident in cælum ascendentem et non e sepulchro resurgentem.* — Atque hinc etiam facilis est differentia inter resurrectionem et ascensionem, quam D. Thomas inquit in solutione ad 2. Petit enim cur Christus manifeste ascenderit coram discipulis, et non resurrexerit. Et respondet, resurrectionem omni ex parte fuisse supernaturalem; ascensionem vero quantum ad terminum a quo, qui erat terra, fuisse quodammodo naturalem, licet, quantum ad terminum ad quem, transcendat communem hominum cognitionem; et ideo videri potuit et debuit Christus ascendens, prout elevabatur a terra, non vero ut pervenit in cælum. Sed instari potest, quia, licet terra sit subjecta communi cognitioni hominum, tamen ille modus discedendi a terra, in se supernaturalis erat. Sicut etiam mors corporis aliquid est cognitioni hominum patens, et tamen recessus ab hoc termino, qui fit per resurrectionem (est enim mors, seu privatio vitæ, terminus a quo resurrectionis), non patet communi cognitioni hominum.